

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา  
หมู่บ้านไร่ หมู่ที่ 7 ต. มิตรภาพ อ. สีคิ้ว จ. นครราชสีมา



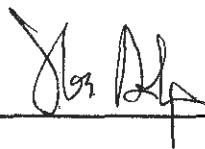
นางสาวรัชณี ใหญ่จันทิก

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต  
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ  
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี  
ปีการศึกษา 2544

## หน้าอนุมัติ

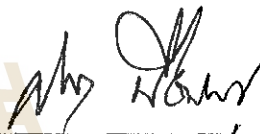
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา



(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ชวัญกมล กลิ่นศรีสุข)

กรรมการสอบ



(จำเอกสัจด์ พิษพันธุ์)

นักพัฒนาชุมชน 6

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ



(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ ..... เดือน 4 ค.ศ. 2545 พ.ศ. ....

## บทคัดย่อ

รชนี้ ใหญ่จันทัก : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา

หมู่บ้านไร่ หมู่ที่ 7 ต. มิตรภาพ อ. สีคิ้ว จ. นครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข , 49 หน้า

จำเอกสัจด์ พิษพันธุ์ นักพัฒนาชุมชน 6

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่จัดสรรเงินอุดหนุนกองทุนละ 1 ล้านบาทเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนไปพัฒนาในการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างศักยภาพ ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ในการประเมินกองทุนบ้านไร่ จะศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนในการดำเนินงาน ตัวชี้วัดความเข้มแข็งและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุน ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้แบบสัมภาษณ์และแบบเก็บข้อมูลบร.1 – บร.12 จากจำนวน 32 ครัวเรือน บร.ต่าง ๆ จะเก็บข้อมูลจากครัวเรือนร้อยละ 100 ยกเว้นบร.11 จะเก็บขนาดตัวอย่างร้อยละ 20 ของจำนวนผู้ทั้งหมดจะใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้ CIPP Model ในการวิเคราะห์

จากผลการประเมินพบว่า กองทุนบ้านไร่มีคณะกรรมการ 9 คน มีสมาชิกกองทุนทั้งหมด 52 คนสมาชิกผู้กู้ 41 ราย และปล่อยกู้เงินไป 965,000 บาท ซึ่งผู้กู้ส่วนใหญ่กู้เงินไปประกอบอาชีพการเกษตร ได้แก่ทำสวนผัก เช่น ผักชี ต้นหอม เลี้ยงสัตว์ เช่นวัวเนื้อ และค้าขาย ผู้กู้ที่ทำสวนผักจะได้กำไรจากการขายผลผลิต 2,000 บาท/ไร่ ซึ่งแต่ละรายทำไม่ต่ำกว่า 3 ไร่และ 1 ปี สามารถทำได้ 3 ครั้ง ผู้กู้เงินที่เลี้ยงวัว จะเลี้ยงประมาณ 8 – 9 เดือนก็ขายได้ กำไรที่ได้ประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อ มา ผู้กู้ที่ค้าขาย กำไรที่ขายได้ในแต่ละวันไม่ต่ำกว่า 500 บาท ดังนั้น จึงคาดได้ว่า สมาชิกผู้กู้มีความสามารถที่จะชำระคืนเงินกู้กับกองทุน มีเงินเหลือเก็บออมทำให้หมู่บ้านมีศักยภาพ มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....*รชนี้ ใหญ่จันทัก*.....  
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....*ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข*.....  
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....*ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข*.....

## กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณ ประธานกองทุนและผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านสุวัศ คานจันทิก กรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน ตลอดจนสมาชิกของชุมชน บ้านไร่ ตำบลมิตรภาพ อำเภอเสีคว์ จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้ให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ รวมถึงการเสียสละเวลาอันมีค่าแก่ผู้จัดทำ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร. ขวัญภมร กลิ่นศรีสุข อาจารย์นิเทศก์ ตำบลมิตรภาพ ที่ได้วางกรอบและแนวทางในการทำโครงการ ให้คำแนะนำ ประឹษาในเรื่องต่าง ๆ รวมถึงการจัดทำสารนิพนธ์ของผู้จัดทำ

ขอขอบพระคุณ จำเอกสัจด์ พืชพันธุ์ นักพัฒนาชุมชน 6 ซึ่งเป็นอาจารย์นิเทศก์ ที่ได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการเก็บและรวบรวมข้อมูล และการจัดทำสารนิพนธ์

ขอขอบคุณเพื่อนบัณฑิตกองทุนตำบลมิตรภาพที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ แนะนำและร่วมแก้ไขในการเก็บข้อมูล การปฏิบัติงานในพื้นที่ และจัดทำสารนิพนธ์

ท้ายที่สุดนี้หากสารนิพนธ์ฉบับนี้มีส่วนที่เป็นสาระประโยชน์ ผู้จัดทำขออบความดีความชอบให้แก่ บิดา มารดาและบุคคลที่กล่าวนามและมีได้กล่าวนามแล้วข้างต้นนี้

รัชนี ไชยจันทิก

สิงหาคม 2545

## สารบัญ

	หน้า
หน้าอำนวยการ	ก
บทคัดย่อ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	3
กรอบความคิดทฤษฎี	3
วิธีดำเนินการ	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน	
และชุมชนเมืองแห่งชาติ	5
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	
และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	7
ระเบียบกองทุนหมู่บ้านไว้	8
แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน	10
การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	10
การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน	
และชุมชนเมือง	11
หลักการประเมินโครงการแบบชีพท์โมเดล	12
เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	13

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ	
วิธีการประเมินโครงการ	15
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	16
ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	16
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	22
การเก็บรวบรวมข้อมูล	23
การวิเคราะห์ข้อมูล	23
บทที่4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
ผลการประเมินบริบทชุมชน	24
ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	36
ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้	42
ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	42
สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	43
บทที่5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
สรุป	45
อภิปรายผล	48
ข้อเสนอแนะ	49
บรรณานุกรม	50
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.	
ภาคผนวก ข.	
ประวัติผู้เขียน	

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่ 3.1 : แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

17



## สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 : แสดงสถานการณ์มลพิษทางน้ำปี 2539 – 2541	28
ตารางที่ 4.2 : แสดงพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย	28
ตารางที่ 4.3 : แสดงความอุดมสมบูรณ์ของดินในการทำเกษตรกรรม	29
ตารางที่ 4.4 : แสดงจำนวนและจำแนกตามลักษณะประชากร	32
ตารางที่ 4.5 : แสดงเศรษฐกิจของบ้านไร่	34
ตารางที่ 4.6 : แสดงลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ	35
ตารางที่ 4.7 : แสดงการรวมกลุ่มต่าง ๆ ของบ้านไร่	36



## บทที่ 1

### บทนำ

#### หลักการและเหตุผล

คนไทยในอดีตดำรงชีวิตอยู่กันเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ หรือเป็นสังคมแบบพึ่งพาตนเอง อยู่อย่างพอเพียง ในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ อยู่กับธรรมชาติพึ่งพาธรรมชาติที่เอื้ออำนวย เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ลักษณะเด่นของสังคมเป็นแบบสังคมที่เอื้ออาทรและถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน

ปัจจุบันประเทศไทยขาดคุณภาพชีวิตที่ดีและมีปัญหาเรื่องค่าครองชีพที่สูงขึ้น รัฐบาลจึงมีนโยบายให้มีการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยริเริ่มในการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรซึ่งมีองค์กรของรัฐและองค์กรระดับนานาชาติ ได้แก่ องค์กรสหประชาชาติ และองค์การอาหารและเกษตรกรรม เป็นต้น และองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ ได้ผลักดันและทำงานร่วมกับรัฐบาลของประเทศนั้น ๆ และในการดำเนินงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับประชาชนที่ผ่านมานั้น รัฐบาลได้ดำเนินโครงการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะประชาชนในชนบท เช่น โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กขคจ.) โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดจนให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น โครงการส่งเสริมอาชีพหมู่บ้านละหนึ่งแสนบาท เพื่อให้กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มเกษตรกรผู้เข้มในโครงการดังกล่าวซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลที่ดำเนินการมาเป็นเวลานาน และโครงการต่าง ๆ ยังช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชนชนบทและทำให้คนในชนบทมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - ฉบับที่ 7 นั้น แม้จะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง คือ เศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาในการกระจายรายได้ โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบท และประชาชนบางส่วนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเมือง ความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง คือการไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพสร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลปัจจุบันซึ่งมี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาความยากจน โดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมี

ปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองผู้การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

ปัจจุบันรัฐบาลได้มองเห็นว่าการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศนั้นยังต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องในระดับหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัดและระดับชาติ โครงการดังกล่าวคือ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพหมู่บ้านและชุมชนละ 1 ล้านบาท เป็นจำนวน 74,881 กองทุน ซึ่งโครงการดังกล่าวนี้ได้ดำเนินการไปได้ระยะเวลาหนึ่งแล้ว และมีหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต (การจัดการและการประเมินโครงการ) ที่ได้รับนักศึกษาเป็นผู้ที่จะเก็บข้อมูล และศึกษากระบวนการปฏิบัติการในหมู่บ้านอย่างมีระบบและต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้ติดตามและส่งเสริมการพัฒนากองทุนหมู่บ้านนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บ้านไร่ หมู่ที่ 7 ตำบลมิตรภาพ อำเภอเสีคว จังหวัดนครราชสีมา เป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่ได้รับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเข้ามา โดยได้รับการจัดสรรเงิน 1 ล้านบาท บ้านไร่มีจำนวน 32 ครัวเรือน อาชีพส่วนใหญ่คือ การทำนา ทำสวนผัก ได้แก่ การปลูกคั้นหอม ผักชี และรายได้ส่วนใหญ่ของชาวบ้านขึ้นอยู่กับ การปลูกผัก มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 4,000 บาท ต่อเดือน และเมื่อมีโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเข้ามาชาวบ้านก็สามารถที่จะกู้ยืมเงินเพื่อไปพัฒนาการประกอบอาชีพของตน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนใช้ภายในหมู่บ้าน โดยมีการบริหารจัดการกองทุนโดยคณะกรรมการชุดหนึ่งซึ่งเป็นคนในบ้านไร่ ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการศึกษาถึงการประเมินผล โครงการเงินกองทุน 1 ล้านบาท ที่ได้รับว่า โครงการดังกล่าวมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ตลอดจนเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง

## วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

วัตถุประสงค์ของการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของบ้านไร่ หมู่ที่ 7 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนบ้านไร่
2. เพื่อศึกษาตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนบ้านไร่
3. เพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนเงินล้านของบ้านไร่

## กรอบแนวคิดทฤษฎี

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะใช้ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบ คือ ชิพโมเดล (CIPP Model) โดยที่

C	มาจาก	Context	คือ	บริบทของหน่วยระบบ
I	มาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	มาจาก	Process	คือ	กระบวนการของหน่วยระบบ
P	มาจาก	Product	คือ	ผลผลิตของหน่วยระบบ

การประเมินผลแบบจำลอง CIPP Model นี้เป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ ได้แก่ ด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ และเป็นแบบจำลองที่ทำให้เข้าใจง่าย สะดวกในการใช้เป็นแนวทางการประเมินผลโครงการ

## วิธีดำเนินการ

การดำเนินการศึกษากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านไร่ หมู่ที่ 7 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีการดำเนินการดังนี้

### 1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในบ้านไร่ ซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ได้แก่ ทำนา ทำสวนผัก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบเก็บข้อมูล บร.1 – บร.12 จากจำนวน 32 ครัวเรือน ในการเก็บข้อมูลแบบ บร. ต่าง ๆ นั้นจะกำหนดขนาดของตัวอย่างร้อยละ 20 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด สำหรับ บร. 11 ตามหลักการกำหนดตัวอย่างในรายวิชาการวิจัยชุมชน ส่วน บร. อื่น ๆ จะเก็บข้อมูลจากครัวเรือนทั้งหมดร้อยละ 100

1.2 ข้อมูลทุติภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้มาจากการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ จากส่วนราชการ และที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และ สิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ

## 2. วิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์เพื่อเป็นการประเมินผล โครงการจะใช้ทั้งวิธีแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยที่

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ที่จะต้องทราบค่าที่แน่นอน หรือการหาค่าที่สามารถออกมาเป็นตัวเลขได้ ได้แก่ การใช้ระดับข้อมูลช่วงอัตรา และอัตราส่วนมาตรา ซึ่งจะใช้สถิติ การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ฐานนิยม มัชฌิม และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดเห็น โดยใช้อัตราส่วน ร้อยละ ตารางเป็นสำคัญ และจะใช้ CIPP Model เป็นหลักในการวิเคราะห์

ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

ในการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองในบ้านไร่ มีผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับดังต่อไปนี้

1. ได้ทราบปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนบ้านไร่
2. ได้ทราบตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของการบริหารการพัฒนาเกี่ยวกับกองทุนบ้านไร่
3. ได้ทราบถึงประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนเงินด้านของบ้านไร่

## บทที่ 2

### เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านไร้ หมู่ที่ 7 ตำบล มิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

#### นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

##### 1. นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติของรัฐบาล ซึ่งมีพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เป็น นายกรัฐมนตรี และเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของ หมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่มการแก้ไขปัญหา และการเสริมสร้างศักยภาพด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และ รัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนใน การลงทุนสร้างอาชีพ และรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก พร้อมเสริม สร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกอง ทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

(รายละเอียดอ่านเพิ่มเติมปรากฏในภาคผนวก ก.)

##### 2. หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ตามนโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในระดับประเทศมีหลักการที่ สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น

2. ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของ ตนเอง

3. เกื้อกูลประ โยชน์ต่อผู้ด้อย โอกาสในหมู่บ้านและชุมชน

4. เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม

5. กระจายอำนาจในท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

### 3. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีดังนี้

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามนโยบายของรัฐบาลมีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
2. ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
4. เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของแต่ละชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม
5. ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม  
(รายละเอียดอ่านเพิ่มเติมปรากฏในภาคผนวก ก.)

### 4. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

ตามนโยบายของรัฐบาลในเรื่องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้มีการจัดทำระเบียบที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ได้กำหนดระเบียบที่สำคัญไว้ คือ
  - 1.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กล่าวถึงการแต่งตั้งคณะกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิ และการประชุมของคณะกรรมการ
  - 1.2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กล่าวถึง สำนักงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานในการดำเนินงานเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ได้กำหนดระเบียบที่สำคัญได้ คือ
  - 2.1 ข้อความทั่วไป กล่าวเกี่ยวกับ ความหมายของคำต่าง ๆ ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
  - 2.2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กล่าวเกี่ยวกับ หลักการสำคัญ วัตถุประสงค์ในการดำเนินการ ทรัพย์สินต่าง ๆ การเปิดบัญชี การจัดสรรเงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และความพร้อมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง



2.3 คณะกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กล่าวเกี่ยวกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นคณะกรรมการสนับสนุน และอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน

2.4 คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด กล่าวเกี่ยวกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดและอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน

2.5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กล่าวเกี่ยวกับ วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน จำนวนคณะกรรมการ คุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.6 กองทุนและสมาชิกกองทุน กล่าวเกี่ยวกับ ทรัพย์สินและเงินของกองทุน สมาชิกภาพ การกำหนดการประชุมของคณะกรรมการและสมาชิกกองทุน

2.7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กล่าวเกี่ยวกับ การยื่นคำกู้ของสมาชิก อำนาจของคณะกรรมการในการอนุมัติเงินกู้ และสัญญากู้ยืมเงินกองทุน

2.8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ กล่าวเกี่ยวกับ หลักเกณฑ์และวิธีการทำบัญชี การแต่งตั้งและหน้าที่ของผู้ตรวจสอบบัญชีกองทุน

2.9 บทเฉพาะกาล กล่าวเกี่ยวกับ การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน การยื่นขอขึ้นทะเบียนจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และวาระในการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(รายละเอียดอ่านเพิ่มเติมปรากฏในภาคผนวก ก.)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวดดังนี้

#### 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบไปด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่รัฐมนตรีมอบหมาย เป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง

ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขานุการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

การประชุมของคณะกรรมการต้องมีการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานเป็นเสียงชี้ขาด

## 2. สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โดยสำนักงานมีอำนาจหน้าที่ เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบายและแนวทางการบริหารกองทุน ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน ให้การสนับสนุน ปรึกษาหรือและข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการ ดำเนินการมอบหมายหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับกองทุน รายงานผลการดำเนินงานในส่วนการบริหารกองทุน รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและดำเนินการอื่นที่คณะกรรมการมอบหมาย

(รายละเอียดอ่านเพิ่มเติมปรากฏในภาคผนวก ก.)

## ระเบียบกองทุนหมู่บ้านไว้

จากการวิเคราะห์ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่าระเบียบกองทุนหมู่บ้านไว้ประกอบด้วยสาระสำคัญอยู่ 5 เรื่อง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ที่ตั้งกองทุนหมู่บ้านไว้
2. สมาชิก
3. คณะกรรมการ
4. การกู้เงินกองทุน
5. การจัดสรรกำไร



1. ที่ตั้งกองทุนหมู่บ้านไว้ ตั้งอยู่ที่เลขที่ 15/1 หมู่ที่ 7 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

2. สมาชิก ซึ่งประกอบด้วย

2.1 คุณสมบัติของสมาชิก ซึ่งจะต้องเป็นคนในหมู่บ้านและมีอายุตั้งแต่ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ และเป็นผู้ที่ไม่มีการค้างชำระหนี้

2.2 การสมัครเข้าเป็นสมาชิก จะต้องยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์ ผู้ที่จะสมัครจะต้องเป็นนิติบุคคลและกลุ่มหรือองค์กรชุมชน

2.3 การฟื้นฟูสภาพจากการเป็นสมาชิก จะฟื้นได้ก็ต่อเมื่อเสียชีวิตหรือลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ตามสัญญา

3. คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านไว้มีคณะกรรมการทั้งหมด 9 คน ซึ่งจะแบ่งตามหน้าที่และเป็นฝ่ายได้คือ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก ฝ่ายสินเชื่อ ฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน และฝ่ายตรวจสอบ คณะกรรมการจะมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี

4. การกู้เงิน สมาชิกสามารถที่จะกู้เงินเพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ คือ การพัฒนาอาชีพ กู้ฉุกเฉิน ลดรายจ่าย ซึ่งวงเงินกู้จะกู้ได้รายละ 20,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ถ้ารายใดกู้เงินเกิน 20,000 บาทจะต้องมีหลักประกันเงินกู้คือ ต้องมีโฉนดที่ดิน หลักทรัพย์ และผู้ค้ำประกัน 2 คน และการชำระคืนเงินกู้จะต้องส่งคืนเงินคืนพร้อมดอกเบี้ยภายในกำหนด 1 ปี

5. การจัดสรรกำไร สามารถแบ่งเป็นอัตราส่วนได้คือ

5.2 ปันผลค่าหุ้นคืนสมาชิก 50 %

5.3 เป็นทุนสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน โรงเรียน วัด 10 %

5.4 ค่าตอบแทนคณะกรรมการ 20 %

5.5 จัดเป็นกองทุนบริหารของกลุ่มกองทุนหมู่บ้านไว้ 20 %

(รายละเอียดอ่านเพิ่มเติมปรากฏในภาคผนวก ก.)

**แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง**

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนบ้านไว้ หมู่ 7 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

1. กระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน

1.1 จะต้องมีครัวเรือนตามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม

1.2 การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

1.3 วันที่เลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต้องเลือกถึงประกาศ คณะกรรมการ

2. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ต้องมีดังนี้

2.1 เป็นผู้ที่อยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี และเป็นผู้บรรลุนิติภาวะ 20 ปีบริบูรณ์

2.2 เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา เสียสละ รับผิดชอบ

2.3 ต้องไม่เป็นบุคคลล้มละลาย หรือคนไร้ความสามารถและไม่เคยรับโทษจำคุกหรือคำพิพากษาใด ๆ

2.4 ไม่เคยถูกให้ออก หรือปลดออกจากราชการ หรือหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ

**แบบคำขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน**

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านใด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง โดยการจัดทำแบบคำขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ.2 ซึ่งขอรับแบบ กทบ.2 จากคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ ขึ้นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรหรือสหกรณ์การเกษตรที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติดำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง ระเบียบ ข้อบังคับของกองทุน เป็ดบัญชีกับธนาคาร เมื่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนต่อธนาคารแล้ว คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอร่วมกับกองทุนหมู่บ้านจะประเมินความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ คือ การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และความมั่นใจ การบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุน ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน การมีส่วนร่วมของชาวบ้านหรือสมาชิกในการจัดการบริหารกองทุน การปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของสมาชิกกองทุน และการเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน จะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

**การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง**

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยกองทุนบ้านไร่ หมู่ที่ 7 ตำบลมิตรภาพ อำเภอเสีจิว จังหวัดนครราชสีมา มีเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้กองทุนให้กับสมาชิก ดังนี้

1. การอนุมัติเงินกู้ สมาชิกที่ต้องการขอกู้เงินจะต้องจัดทำโครงการเพื่อขอกู้เงินจากคณะกรรมการ โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน

2. สมาชิกที่ยื่นขอเงินกู้ โครงการต้องสามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาดและสามารถเห็นได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน
3. วงเงินกู้ สมาชิกรายหนึ่งกู้ได้ไม่เกินสองหมื่นบาท ถ้าเกินสองหมื่นบาทคณะกรรมการจะเรียกสมาชิกทั้งหมดมาพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดและต้องใช้หลักทรัพย์สินมาค้ำประกัน แต่ทั้งการอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท
4. การทำสัญญาเงินกู้ทุกประเภท ต้องมีการทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการตามแบบและเงื่อนไขที่กองทุนกำหนด
5. หลักประกันเงินกู้ต้องให้สมาชิกกองทุนจำนวนสองคนเป็นผู้ค้ำประกันและต้องมีหลักทรัพย์สินในการค้ำประกัน
6. การชำระคืนเงินกู้ต้องส่งเงินต้นและดอกเบี้ยภายใน 1 ปี
7. อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 6 บาทต่อปี หรือร้อยละ 0.50 บาทต่อเดือน  
(รายละเอียดอ่านเพิ่มเติมปรากฏในภาคผนวก ก.)

#### การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้มีคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง เสริมสร้างการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้าง และพัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ไขปัญหาและการสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านกันเอง อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงให้มีการสนับสนุนโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมุ่งสนับสนุนกองทุนที่ได้รับการอนุมัติจัดสรรเงินแล้ว เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรเงินให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตที่ว่างงานให้เข้าศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องกองทุนหมู่บ้านและเน้นการให้ปฏิบัติจริงในพื้นที่เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา และผู้ที่จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” ซึ่งเป็นการประเมินบัณฑิตเพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการและเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง

## หลักการประเมินโครงการ แบบซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model)

แนวคิดและรูปแบบการประเมิน แบบซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า “การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวคิดพื้นฐานคือ การดำเนินกิจการของโครงการ การประเมินโครงการและการตัดสินใจ สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม ( Context Evaluation ; C ) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น ( Input Evaluation ; I ) เป็นการประเมินเพื่อความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยี และแผนการของการดำเนินการ โครงการ

3. การประเมินกระบวนการ ( Process Evaluation ; P ) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น ( Product Evaluation ; P ) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน ( Planing Decisions ) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ ( Structuring Decision ) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงการของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ ( Implementing Decision ) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ ( Recycling Decision ) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ สัมเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

เอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันอังคารที่ 15 มกราคม 2545 หน้า 6 ได้กล่าวการบริหารกองทุนล้านบาทให้มีประสิทธิภาพว่า การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องสร้างความรู้ การบริหารจัดการที่โปร่งใส การดำเนินงานเน้นสนับสนุนและช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนมากกว่ายึดกฎระเบียบตายตัว จึงต้องแก้ไขระเบียบที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง การติดตามช่วยแก้ไขปัญหาก่อชาวบ้าน การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการกองทุน การพัฒนาตัวชี้วัด การบริหารแบบโปร่งใส เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนทุกระดับมีแนวทางพัฒนาทั่วโลกให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันเสาร์ที่ 19 มกราคม 2545 หน้า 20 ได้กล่าวว่า ความคืบหน้าของนโยบายกระจายรายได้สู่ชุมชนระดับรากหญ้าผ่านโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หลังจากรัฐบาลดำเนินโครงการไปได้ประมาณ 5 เดือน ขณะนี้โอนเงินให้แล้ว 97% นอกจากนี้ คณะกรรมการประเมินเบื้องต้นแล้วเห็นว่า มีแนวโน้มหนี้สูงมาก เนื่องจากผู้กู้ไม่สามารถชำระคืนได้ ปัญหาหลักคือ ระยะเวลาใช้คืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย 1 ปีเร็วเกินไป ส่วนใหญ่ชาวบ้านทใช้เงินกู้สำหรับลงทุนเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ที่ยังไม่ทันขายผลผลิตมาชำระหนี้ตามกำหนดได้

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันพฤหัสบดีที่ 31 มกราคม 2545 หน้า 12 ได้กล่าวเกี่ยวกับบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านก้าวอย่างที่ต้องฟันฝ่า ว่า โครงการบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านนี้ได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์มาตลอด เพราะเป็นการทำหลักสูตรแบบเร่งรีบ คู่มือชุดวิชาต่างๆ ก็ทำกันแบบฉุกฉลุกรุก เครื่องมืออาคารสถานที่เรียนก็ไม่มีความพร้อมสถาบันแต่ละแห่งต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเอาเอง ด้วยเหตุนี้ร่วมกับคุณภาพการผลิตบัณฑิตที่ผ่านมาจากสถาบันราชภัฏทำให้สังคมไม่ไว้วางใจว่าสถาบันราชภัฏจะสามารถผลิตบัณฑิตชุดนี้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นอกจากนั้นยังต้องฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ระหว่างทำงานในพื้นที่ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องใหม่ทั้งสิ้น ประกอบกับมีหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยเข้าไปตรวจสอบดูแล ซึ่งมาตรฐานของแต่ละหน่วยงานก็แตกต่างกัน การทำงานจึงไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างที่หลายคนคิด

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันเสาร์ที่ 2 กุมภาพันธ์ 2545 หน้า 24 ได้กล่าวเกี่ยวกับการคาดบั้นขีดกองทุนสมัครตามเป้าว่า เมื่อวันที่ 31 มกราคมนายดอนม อินทรกำเนต เลขาธิการสภาสถาบันราชภัฏ (สปรภ.) เปิดเผยภายหลังการประชุมคณะอนุกรรมการติดตามและประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่า ขณะนี้มีบัณฑิตในโครงการรวมทั้งสิ้น 70,895 คน ยังมีหมู่บ้านที่ยังไม่มีบัณฑิตเข้าไปศึกษาประมาณ 4,000 หมู่บ้าน ซึ่งได้มีการขยายเวลาการรับเป็นครั้งสุดท้ายถึงวันที่ 31 มกราคมที่ผ่านมา คาดว่าจะมีผู้มาสมัครรวมแล้วใกล้เคียงกับยอดรับเต็ม 74,881 คน ซึ่งบัณฑิตที่เข้ามาใหม่จะมีการสอนเสริม ส่วนหนังสือชุดวิชาการวิจัยชุมชน การจัดการและการวางแผนธุรกิจชุมชน การจัดการธุรกิจ การวางแผนพัฒนา และสารนิพนธ์ จะแล้วเสร็จและส่งให้นักศึกษาภายในเดือนกุมภาพันธ์และมีนาคมนี้แม้หนังสือดังกล่าวจะไปถึงช้าแต่ไม่เป็นปัญหาอะไรเพราะมีการสอนล่วงหน้าไปก่อนแล้ว





### บทที่ 3

#### วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของบ้านไร่ หมู่ที่ 7 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีการประเมินโครงการ ดังนี้

#### วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นการประเมินเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งมีนักวิชาการหลายคนได้สร้างแบบจำลองเพื่อใช้ในการประเมิน ได้แก่ Scriven, Stake และ Stufflebeam ซึ่งจะได้อธิบายรายละเอียดตามลำดับต่อไปนี้

1. รูปแบบการประเมินของสคริเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) ซึ่งสคริเวนได้สร้างแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดของไทเลอร์และครอนบาคเข้าด้วยกันซึ่งจำแนกการประเมินได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การประเมินโดยยึดเป้าหมายเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นการประเมินระหว่างดำเนินการและการประเมินผลรวม

1.2 การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ไม่มุ่งเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้น แต่จะนำผลกระทบอื่น ๆ มาพิจารณาในการตัดสินคุณค่าด้วย

นอกจากนี้สคริเวนยังได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินออก คือ การประเมินคุณค่าภายใน เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และการประเมินความคุ้มค่า เป็นการประเมินในส่วนที่ผลของการดำเนินโครงการมีต่อผู้รับบริการจากโครงการ

2. รูปแบบการประเมินของสแตก (Stake's Concepts and Model of Evaluation) สแตกได้กล่าวถึงการประเมินคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายแล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมายในการประเมิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 มิติคือ

2.1 มิติที่เป็นสิ่งนำ การปฏิบัติ และผลผลิต

2.2 มิติที่เป็นส่วนการบรรยายสภาพที่เกิดขึ้นจริงที่สามารถสังเกตได้ และการตัดสินใจเชิงปริมาณ

3. รูปแบบการประเมินชีพของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ได้กำหนดการประเมินออกเป็น 4 ประเภท และได้ประยุกต์ใช้กับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของบ้านไร่ ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ผู้กู้) คือ

3.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ คือ การประเมินสภาพทั่วไปของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร คือการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งหมดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ คือการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือหน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

#### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งจะเป็นประชากรในบ้านไร่ มีจำนวน 32 หลังคาเรือน มีประชากร 122 คน เพศชาย 56 คน เพศหญิง 66 คน

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกหรือตัวแทนของประชากรที่นำมาใช้ในการศึกษาของบ้านไร่ ซึ่งจะมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ดังนี้

- |   |             |
|---|-------------|
| 1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน                 | จำนวน 9 คน  |
| 2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน                     | จำนวน 52 คน |
| 2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้            | จำนวน 41 คน |
| 2.2 สมาชิกทั่วไป                            | จำนวน 11 คน |
| 3. ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน | จำนวน 32 คน |
| 4. ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ     | จำนวน 5 คน  |

ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธี การกำหนดตัวอย่างในรายวิชาวิจัยชุมชน โดยจะเก็บร้อยละ 100 ยกเว้นสมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้ จะเก็บร้อยละ 20

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการนั้น จะใช้ CIPP Model มาเป็นหลักของการประกอบเพื่อหาตัวแปรและตัวชี้วัด ซึ่งจะแสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในรูปของ “ชีพโมเดล” มีองค์ประกอบดังแผนภูมิที่ 3.1 นี้



**หน่วยระบบ A: หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้**

ผลผลิต (O)

กระบวนการ (P)

ปัจจัยนำเข้า (I)

จำนวนผู้กู้ได้กู้  
ยอดเงินให้กู้  
กองทุนสะสม  
ชื่อเสียงของกองทุน  
อื่นๆ เช่น นักศึกษาทำงาน

= O1  
= O2  
= O3  
= O4  
= O5

P1 = การคัดเลือกผู้กู้  
P2 = การแนะนำวิธีทำธุรกิจ  
P3 = การชำระหนี้  
P4 = การทำบัญชี  
P5 = การช่วยเหลือขาด  
Pn = กิจกรรมอื่นๆ เช่น บทบาทนักศึกษา

I1 = นโยบายของรัฐบาล  
I2 = เงินด้านบาท  
I3 = คณะกรรมการหมู่บ้าน  
I4 = เงินที่ผู้กู้ชำระคืน  
I5 = ผู้สมัครขอผู้  
In = อื่นๆ เช่น นักศึกษาและทุน  
สะสมของหมู่บ้าน

อาจถือเป็นหน่วยระบบ AA: ทุนสะสมหมู่บ้าน

ทุนสะสมของหมู่บ้าน

**หน่วยระบบ B: หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย (B1.....Bn)**

ปัจจัยนำเข้า (I)

กระบวนการ (P)

ผลผลิต (O)

เงินที่กู้มาได้  
เงินอื่นๆ  
สถานที่ + วัสดุ  
เทคนิควิธีทำงาน  
กำลังทำงาน  
อื่นๆ เช่น นักศึกษาทำงาน

= I1  
= I2  
= I3  
= I4  
= I5  
= In

P1 = การทำกิจการถูกวิธี  
P2 = การหาตลาดที่ดี  
P3 = การหาวัสดุที่ดี  
P4 = การทำบัญชี  
P5 = การวิเคราะห์ประเมิน  
Pn = กิจกรรมอื่นๆ

O1 = รายได้เป็นเงิน  
O2 = ผลเป็นตั้งของ  
O3 = ผลเป็นชื่อเสียงที่ดี  
O4 = ผลเป็นความพอใจ  
On = อื่นๆ เช่น นักศึกษาได้  
เรียนรู้ธุรกิจ

อาจถือเป็นหน่วยระบบ BB: ทุนสะสมของแต่ละราย

ทุนสะสมของเจ้าของกิจการ

บริบท (C)

แผนภาพที่ 3.1 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบ สะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย โดยมีหน่วยระบบสะสมทุน เป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นไปตามแผนภูมิข้างต้นนี้ ซึ่งมีรายการตัวชี้วัด ดังนี้

### ตัวชี้วัดบริบท (C)

ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A เป็นสำคัญ

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1.1 ความยากจนของประเทศ

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

2. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชนนี้ สภาพป่าและหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชน และตัวบ่งชี้อื่น ๆ

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน

1.2 สภาพปัจจุบัน

1.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน

1.4 ด้านวัฒนธรรม

1.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ เช่น

1.5.1 ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เช่น การมีหนี้สินของชาวบ้าน การมีที่ทำกินของตนเอง การเช่าที่ทำกิน การมีทัศนคติอยากได้ถึงนั้น สิ่งนั้นต้องขายทรัพย์สินเดิม หรือกู้หรือยืมเงิน การตลาดสำหรับผลผลิต และระดับฐานะทางการเงินหรือสินทรัพย์

1.5.2 วัฒนธรรมประเพณี หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เด่น ๆ ของท้องถิ่น/ชุมชน

1.5.3 ลักษณะบางประการที่เป็นศักยภาพในด้านดี ซึ่งจะเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน เช่น ความสามัคคี ความขยัน การมีแหล่งท่องเที่ยว การมีแหล่งอาหาร เป็นต้น

1.5.4 ลักษณะบางประการที่สื่อแสดงถึงความไม่เข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่น เช่น การละทิ้งถิ่น การแตกแยกของครอบครัว ความไม่สามัคคี โรคภัยประจำท้องถิ่น เป็นต้น

### ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ดูแล ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวดคือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
  - 2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
  - 2.2 เงิน 1 ล้านบาท
  - 2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน
  - 2.4 เงินที่ผู้ดูแลระดม
  - 2.5 ผู้สมัครขอผู้
  - 2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษา บัณฑิต และทุนสะสมของหมู่บ้าน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้
  - 3.1 การคัดเลือกผู้ดูแล
  - 3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
  - 3.3 การรับชำระหนี้
  - 3.4 การทำบัญชี
  - 3.5 การช่วยหาตลาด
  - 3.6 อื่น ๆ เช่น บทบาทของนักศึกษา
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
  - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร

4.1.1 จำนวนผู้กู้

4.1.2 ยอดเงินให้กู้

#### 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

4.2.1 จำนวนผู้ที่กู้ได้

4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน

4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้

4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

#### 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง

4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้

4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด

4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

### ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

#### 1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกันตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้น

1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว

#### 1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว

1.3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ

1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้

1.3.4 หนี้นายทุนนอกระบบของผู้กู้

1.3.5 อาชีพหลักของผู้กู้

1.3.6 รายได้ของครอบครัว

1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินการ

#### 2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

2.1 เงินที่กู้มาได้

- 2.2 เงินอื่น ๆ
- 2.3 สถานที่ และวัสดุคืบ
- 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
- 2.5 กำลังทำงาน
- 2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษาผ่านงาน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
  - 3.1 การทำกิจการถูกวิธี
  - 3.2 การหาตลาดที่ดี
  - 3.3 การหาวัสดุคืบที่ดี
  - 3.4 การทำบัญชี
  - 3.5 การวิเคราะห์ประเมิน
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
  - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
    - 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
    - 4.1.2 ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นถึงของ
  - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
    - 4.2.1 ผู้ที่ได้ขยายกิจการ
    - 4.2.2 ผู้ที่ได้ทำการค้าด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
  - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่
    - 4.3.1 ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง
    - 4.3.2 ผู้ที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
    - 4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน
    - 4.3.4 อื่น ๆ เช่น นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น บัณฑิตนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้ในแต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดบ่งชี้ผู้นำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นบ่งชี้ผู้นำเข้าให้

แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

### เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการดังนี้

#### 1. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

ในการสังเกตจะเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมขณะร่วมกิจกรรม

#### 2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ได้แก่ การเข้ารับฟังการประชุมในแต่ละครั้งของชาวบ้าน

#### 3. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์จะสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ผู้นำชุมชน ตลอดจนชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบรายงาน บร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)

2. แบบรายงาน บร. 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)

3. แบบรายงาน บร. 3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

4. แบบรายงาน บร. 4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)

5. แบบรายงาน บร. 5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

6. แบบรายงาน บร. 6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

7. แบบรายงาน บร. 7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)

8. แบบรายงาน บร. 8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)

9. แบบรายงาน บร. 9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)

10. แบบรายงาน บร. 10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)

11. แบบรายงาน บร. 11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)

12. แบบรายงาน บร. 12 (การวิเคราะห์การจัดทำแผนแม่บทชุมชน)

4. การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน ได้แก่ การจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการหลักกลุ่มผู้กู้เงิน และการจัดทำแผนแม่บทชุมชน

## การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการเก็บดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการของสถิติได้หลากหลายวิธี เช่น รายได้ของชาวบ้าน จำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ที่เป็นการบรรยาย ความเกี่ยวกับความคิดเห็น ทักษะคติ ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น

โดยที่ข้อมูลทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว มาจัดอยู่ในรูปแบบของข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ได้แก่ ทำนา ทำสวนผัก โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบเก็บข้อมูล บร.1 – บร.12 จากจำนวน 32 ครัวเรือน ในการเก็บข้อมูลแบบ บร.ต่าง ๆ จะกำหนดขนาดตัวอย่างจากครัวเรือนทั้งหมดร้อยละ 100 ยกเว้น บร.11 จะกำหนดขนาดตัวอย่างร้อยละ 20 ของสมาชิกผู้กู้ทั้งหมด ตามหลักการกำหนดตัวอย่างในรายวิชาวิจัยชุมชน

ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ จากส่วนราชการ และที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ

## การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์เพื่อประเมินผลโครงการจะใช้ทั้งวิธีแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ข้อมูลที่หาเป็นค่าสถิติได้ เช่น รายได้ของชาวบ้าน อายุ เพศ เป็นต้น และค่าสถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ฐานนิยม มัธยฐาน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่มีการบันทึกไว้ เช่น ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการกองทุนเกี่ยวกับระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น โดยใช้อัตราส่วน ร้อยละ ตาราง ในการวิเคราะห์



## บทที่ 4

### ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ของกองทุนบ้านไร่ หมู่ที่ 7 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการประเมินตามแบบของทฤษฎี CIPP Model ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

#### ผลการประเมินบริบทชุมชน

ในการประเมินบริบทชุมชนสามารถประเมินได้ 2 ระดับคือ

##### 1. บริบทระดับประเทศ ประเมินได้ดังนี้

###### 1.1 ความยากจนของประเทศ

เนื่องจากคนจนส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 82.1 ของคนจนทั้งหมด จำนวน 8.6 ล้านคน และสองในสามของคนจนทั้งหมดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม มีครัวเรือนขนาดใหญ่ มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย มีการศึกษาน้อยกว่าคนทั่วไป มีลูกมากหรือสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีภาระหนี้สินที่ตกทอดมาตั้งแต่รุ่นพ่อ รุ่นแม่

ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคความยากจน ได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง เริ่มในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) จนถึงปัจจุบันได้มีโครงการที่ใช้งบประมาณแผ่นดิน ได้แก่โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน(กช.คจ.) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และโครงการเพื่อบรรเทาปัญหาคความยากจนและการใช้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ยากจน โครงการที่ดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลปัจจุบัน ได้แก่ โครงการพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การจัดตั้งธนาคารประชาชน และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่วนโครงการของภาคเอกชน / ชุมชน ได้แก่ โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วน เพื่อผู้ยากลำบาก

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์ภาวะความยากจนของคนไทย พบว่า ความยากจนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2531 สัดส่วนคนจนอยู่ในระดับ ร้อยละ 32.6 ปี 2535 ลดลงเหลือ



ร้อยละ 23.2 ปี 2539 เหลือร้อยละ 11.4 แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ได้ส่งผลให้สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.0 ในปี 2541 และร้อยละ 15.9 ในปี 2542 ปัญหาความยากจนเริ่มคลี่คลายลงตั้งแต่ ปี 2543 ลดลงเหลือร้อยละ 14.2 ปี 2544 ลดลงอีกร้อยละ 13.0 หรือลดลงจากจำนวน 9.9 ล้านคน ในปี 2542 เหลือ 8.2 ล้านคน ในปี 2544 ลดลง 1.7 ล้านคน ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา และภาวะเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันเริ่มฟื้นตัวขึ้นและสัดส่วนคนจนเริ่มลดลง ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ประกอบกับรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณมาพัฒนาเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมีโครงการต่าง ๆ ตลอดจนภาคเอกชนและชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้น จึงคาดหมายได้ว่าสถานะความยากจนของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ลดลงและน่าบรรลุดตามเป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่กำหนดสัดส่วนคนจนลดลงเหลือร้อยละ 12 ของประชากรในปี 2549 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

## 1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานหลักหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ได้กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โดยยึดกรอบแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนี้

### แผนการพัฒนาวិสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ภาคอุตสาหกรรม)

#### 1. บทบาทและความสำคัญของ SMEs

ในปัจจุบัน ภาคธุรกิจของไทยประกอบด้วยวิสาหกิจจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 8.5 แสนกิจการในจำนวนนี้ กว่าร้อยละ 99.7 จัดว่าเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กล่าวคือ มีการจ้างงานไม่เกิน 200 คนต่อกิจการ และประมาณร้อยละ 40 เป็นวิสาหกิจขนาดเล็กมาก ซึ่งอยู่นอกระบบไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ในภาคอุตสาหกรรมแรงงานประมาณกึ่งหนึ่ง และการจ้างงานใหม่ที่เกิดขึ้น หลังวิกฤตการณ์ในปี พ.ศ. 2540 ประมาณร้อยละ 60 อยู่ใน SMEs ประมาณร้อยละ 30 ของวิสาหกิจไทยซึ่งพาดตลาดต่างประเทศ และอุตสาหกรรมส่งออกขนาดใหญ่ของไทย ใช้วัตถุดิบแปรรูปขึ้นต้น และขึ้นส่วนที่ผลิตภายในประเทศส่วนหนึ่ง การเพิ่มขีดความสามารถของ SMEs ที่เป็นผู้ผลิตเพื่อส่งออกและ SMEs ที่รับช่วงการผลิตจากผู้ส่งออก จึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาการส่งออกของไทย และการสร้างรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศในภาพรวม นอกจากนี้ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศ เป็นทั้งผู้ซื้อผลผลิตและผู้ผลิตสินค้าและบริการสนองความต้องการของผู้บริโภคในท้องถิ่นห่างไกล จึงเป็นกลไกสำคัญยิ่งในการกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค

## 2. ทิศทางและแนวคิดในการพัฒนา SMEs

การพัฒนาและส่งเสริม SMEs ต้องสามารถแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง อันได้แก่ การขาดเทคโนโลยี ขาดความสามารถในการจัดการสมัยใหม่ สินค้าด้อยคุณภาพ ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ และตรงความต้องการ การกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่ อุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งทุน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน บังคับแวดล้อม การประกอบธุรกิจของ SMEs ได้เปลี่ยนไป และยังคงเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลจากการเปิดเสรีทางการค้า และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งทำให้ต้นทุนการสื่อสารและการกระจายสินค้าลดลงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน บังคับที่กำหนดขีดความสามารถในการแข่งขัน ได้เปลี่ยนจากฐานทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศและแรงงานที่มีค่าแรงต่ำ ไปสู่การแข่งขันเชิงคุณภาพ การนำเสนอสินค้ารูปแบบใหม่ ๆ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความสามารถในการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น ไม่ว่า SMEs จะมุ่งตลาดภายในประเทศ หรือตลาดต่างประเทศ ต่างก็จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพ ให้เข้าสู่มาตรฐานสากลและยกระดับผลิตภัณฑ์ให้ทัดเทียมคู่แข่งอื่น รวมทั้งต้องมีความสามารถ ที่จะเชื่อมโยงธุรกิจในลักษณะที่เป็นนานาชาติมากขึ้น

จากข้อพิจารณาข้างต้น จึงได้กำหนดการพัฒนา SMEs ภาคอุตสาหกรรม ดังนี้

1. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล
2. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของคนไทยมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งด้านการผลิตและการตลาด
3. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความเชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดใหญ่ และเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสมดุลในโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม เป็นกลไกที่สามารถช่วยบรรเทาผลกระทบจากความผันผวนในเศรษฐกิจโลกที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

### 3. กลไกการบริหารแผนอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

กระบวนการบริหารและจัดการเพื่อนำแผนแม่บท ไปสู่การปฏิบัติ จะอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 โดยมีสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นผู้บริหาร และประสานแผนสำหรับในส่วนของแผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้าและภาคบริการ ขณะนี้กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กำลังจ้างศึกษาและวิเคราะห์พื้นฐาน ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จ และสามารถนำเสนอต่อสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อจัดทำเป็นนโยบายและแผนส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคการค้า และภาคบริการ ได้ภายใน กลางปี 2544

เป็นที่คาดหมายว่า เมื่อได้มีการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทั้ง 3 ภาค คือ ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้า และภาคบริการ ได้อย่างเสร็จสมบูรณ์ จะสามารถช่วยให้ทิศทางการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไปในทางเดียวกัน มีการผนึกกำลังที่เข้มแข็งมากขึ้น ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถผลิตฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศอันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในอนาคต

### 1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

ภาวะการขาดดุลการค้าของไทยในปี 2544 สามารถสรุปได้คือ การชะลอตัวของเศรษฐกิจสหรัฐและการฟื้นตัวของญี่ปุ่น เศรษฐกิจสหรัฐมีการขยายตัวประมาณ 3.0 – 3.5 % ลดลงจากการประมาณการ 5.0 % ในปี 2543 ในขณะที่ญี่ปุ่นก็เผชิญกับปัญหาธนาคารกลางของญี่ปุ่นเอง ซึ่งทำให้ค่าเงินเยนอ่อนตัวลง ในขณะที่ นโยบายการลดอัตราภาษีของสหรัฐ จึงมีผลต่อภาวะเศรษฐกิจของอเมริกา ดังนั้นทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับผลการชะลอตัวตามอเมริกาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้การส่งออกของไทยจะมีอัตราการขยายตัวที่ลดลงอย่างมาก

ความอ่อนแอของสถาบันการเงินภายในประเทศ แม้ว่า ณ วันที่สิ้นปี 2543 ระบบธนาคารไทยจะมีสัดส่วนเงินกองทุนเกิน 11 % รวมทั้งสามารถทำสำรองได้ไม่ต่ำกว่า 100% แต่ถ้าหากหนี้ตกชั้นมีมากขึ้น หรือมูลค่าหลักทรัพย์ค้ำประกันลดลงหรือระบบธนาคารไทยต้องรับรู้การสูญเสียในอัตราที่ใกล้เคียงกับธนาคารดีพีเอส ในขณะเดียวกันแนวโน้มการชะลอตัวของเศรษฐกิจในปีหน้า จะทำให้ปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (Non Performing Loan : NPL) ที่กีดกันการดำเนินการของธนาคารไทยยังอยู่ในระบบ ดังนั้นการเพิ่มทุนจึงยังคงเป็นความจำเป็นของธนาคารไทย

การขาดดุลการชำระเงินและการลดลงของระดับทุนสำรองระหว่างประเทศ น่าจะทำให้เงินบาทตกอยู่ภายใต้แรงกดดัน และมีความผันผวน โดยอาจจะเป็นไปได้ทั้งในแง่บวกและแง่ลบขึ้นอยู่กับแนวโน้มในการจัดตั้งรัฐบาล โดยเฉพาะในการตรวจเศรษฐกิจชุดใหม่ ทั้งนี้คาดว่าโดยเฉลี่ยแล้วเงินบาทมีค่าเท่ากับ 43.50 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2544 เมื่อเทียบกับปี 2543 ในขณะที่อาจจะมี ความผันผวนมากเป็นบางช่วงตามปัจจัยที่จะมากระทบ เช่น การเคลื่อนย้ายเงินทุนออกนอกประเทศ ความเคลื่อนไหวของค่าเงินในตลาดภูมิภาค รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศ โดยในช่วงของการผันผวนดังกล่าว ค่าเงินบาทอาจจะหลุดออกจากกรอบ 44 – 45 บาทได้ อย่างไรก็ตาม คาดว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะเข้ามาดูแลเสถียรภาพของค่าเงินบาทเป็นระยะ ๆ เพื่อไม่ให้ค่าเงินบาทมีความผันผวนมาก จนทำให้มีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย

#### 1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมที่ไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนกับสมัยก่อน เพราะมีบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวมทำการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดสภาวะฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล อันเป็นผลที่กระทบโดยตรงกับประชาชนทุกคน อาจสรุปผลสภาวะแวดล้อมภายในประเทศได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 : แสดงสถานการณ์มลพิษทางน้ำ ปี 2539 – 2541

แหล่งน้ำ	ค่ามาตรฐาน	ปี 2539	ปี 2540	ปี 2541
แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ออกซิเจนละลายในน้ำ (มิลลิกรัม/ ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 2.0	0.7	0.5	1.0
นิโลต (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่เกิน 4.0	6.2	3.1	2.8
แบคทีเรีย (mpn/100 มิลลิลิตร)	-	85,000	46,000	14,000

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 4.2 : แสดงพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย

ภาค	ปี 2540		ปี 2541		พื้นที่ถูกทำลาย
	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	
เหนือ	72.67	68.54	45.66	43.06	37.01
ตะวันออกเฉียงเหนือ	44.31	41.99	13.11	12.43	31.20
กลางและตะวันตก	22.28	52.91	10.03	23.81	12.26
ใต้	18.52	41.89	7.58	17.15	10.94
ตะวันออก	13.23	57.98	4.69	20.57	8.54
ประเทศ	171.02	53.33	81.07	25.28	89.95

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หมายเหตุ : พื้นที่ถูกทำลายทั้งหมด 250,420 ไร่

ตารางที่ 4.3 : แสดงความอุดมสมบูรณ์ของดินในการทำการเกษตรกรรม

ความอุดมสมบูรณ์	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	ทั้งประเทศ
ปานกลาง	12.75	2.94	7.21	1.18	24.08
รุนแรง	2.50	0.20	0.22	0.45	3.37
รุนแรงมาก	8.68	0.33	1.00	2.93	12.94
รวม (ล้านไร่)	23.93	3.47	8.43	4.56	40.39
(%)	(59.2)	(8.6)	(20.9)	(11.3)	(100)
พื้นที่ภาค (ล้านไร่)	107	105.53	63.96	44.2	320.69

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- หมายเหตุ : 1. รุนแรงปานกลาง พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ลดลง ผลผลิตต่ำ ควรมีมาตรการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูก พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้นและสวนป่า
2. รุนแรง พื้นที่นี้หากจะใช้ทำการเกษตร ต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ อย่างเคร่งครัด
3. รุนแรงมาก พื้นที่นี้ไม่เหมาะต่อการเกษตรควรกันไว้ปลูกป่า/ไม้ยืนต้น

### 1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยชี้ให้เห็นว่า ประชาชนมีข้อเรียกร้องให้รัฐบาลชุดใหม่พิจารณาออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติม เพื่อที่ช่วยเพิ่มกำลังซื้อในระบบและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค แต่ถ้าหากรัฐบาลชุดใหม่เร่งดำเนินการใช้จ่าย เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน แม้ว่าการใช้จ่ายบางรายการอาจจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในช่วงแรก ๆ ขณะนี้ หนี้สาธารณะ (รวมหนี้กองทุนฟื้นฟู) มีประมาณ 55 - 56 % และในอีก 5 ปีข้างหน้า (งบประมาณ 2544 - 2549) ถ้ากองทุนฟื้นฟูเกิดความสูญเสียเพิ่มเติมจากการปฏิบัติตามข้อผูกมัดในการขยายหุ้นธนาคารอีก 1.5 แสนล้านบาท จะทำให้สัดส่วนหนี้สาธารณะเพิ่มเติมเป็น 59 % ทำให้คนไทยเป็นหนี้คนละประมาณ 54,000 บาท และหากรัฐบาลชุดใหม่ตัดสินใจใช้เงินแก้ไขปัญหาการเงิน เช่น การเพิ่มทุนให้สถาบันการเงินหรือการจัดตั้งและดำเนินการบริษัทบริหารทรัพย์สินอีก 3 แสนล้านบาทแล้ว สัดส่วนหนี้ก็จะเพิ่มเป็น 65 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ย่อมหมายความว่า รัฐบาลมีเพดานสำหรับการดำเนินการงบประมาณขาดดุลและการใช้จ่ายกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงปีงบประมาณปี 2544 - 2549 ประมาณ 5 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน



ประเทศ หรือประมาณ 2.5 แสนล้านบาท ซึ่งไม่ใช่วงเงินมากนัก ในช่วงเวลา 5 ปี ดังนั้นจะเห็นว่า รัฐบาลชุดใหม่คงจะต้องเผชิญกับกรอบข้อจำกัดทางการคลังอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่ตลาด และนักลงทุนก็คงเรียกร้องความโปร่งใสของการบริหารจัดการทางการคลังดังกล่าวของรัฐบาล ทั้งนี้ในมุมมองของรัฐบาล การจัดตั้ง บริษัททรัพย์สิน เพื่อซื้อหนี้จากสถาบันการเงินเอกชน อาจเป็นทางเลือกเพื่อเป็นการยืดเวลาและปรับปรุงเงื่อนไขของโครงการให้ความช่วยเหลือในการเพิ่มทุนขั้นที่ 1 ทั้งนี้ปัญหาเรื่องนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และเงินดังกล่าว ย่อมจะทำให้การขยายสินเชื่อใหม่จะยังคงเป็นไปได้อย่างจำกัด แม้ว่าจะมีสภาพคล่องส่วนเกินประมาณ 5 แสนล้านบาท ในขณะนี้ก็ตาม โดยปัญหาดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งจะทำให้คนไทยมีหนี้สินเพิ่มขึ้นไปอีก

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท อาจกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. ความยากจนของคนในหมู่บ้าน
2. การที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งที่แท้จริงต้องมาจาก คน ไม่ใช่ มาจากเงิน เพราะเงินบางครั้ง ก็ทำให้คนทะเลาะและทำให้แตกความสามัคคีกันภายในชุมชนได้
3. กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน ถ้าทำการจัดตั้งแล้วแต่ชาวบ้านไม่นำเงินไปฝาก ก็จะทำให้กลุ่มออมทรัพย์เกิดการล่มสลายได้
4. ความแตกต่างทางฐานะของชาวบ้านภายในหมู่บ้าน
5. ชาวบ้านมีการศึกษาน้อย ส่วนมากจะจบแค่ ป.4 ทำให้ไม่ค่อยมีความรู้มากนัก
6. ความสามัคคีปรองดอง การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ซึ่งบางชุมชนก็ไม่มีสิ่งพวกนี้ทำให้ไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร
7. การมีส่วนร่วมกับภาครัฐบาล ถ้าชุมชนไหนไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐบาล ก็จะทำให้ชุมชนนั้นไม่มีความเจริญ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีทางการเกษตร ด้านสาธารณสุขมูลฐาน เป็นต้น
8. หมู่บ้านบางแห่งของประเทศยังไม่มี ความเจริญเข้าไปภายในหมู่บ้าน เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา น้ำบาดาล เป็นต้น

ความอ่อนแอของท้องถิ่นชนบทส่วนใหญ่มาจากการที่คนในหมู่บ้านไม่ค่อยมีความสามัคคีกัน และบางหมู่บ้านไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับทางภาครัฐบาลเท่าที่ควร ทำให้เสียโอกาสที่จะทำให้อ่อนแอของตนเกิดการพัฒนาไปในทางที่ดี และมีบุคคลบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม คอยจะฉกฉวยผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้กับตัวเอง

## 1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ในปัจจุบันนี้ กระแสนิยมของสินค้าจากต่างประเทศและวัฒนธรรมต่างชาติ ที่เข้ามาในประเทศไทย นั้นมีมากทางด้านวัฒนธรรม เช่น การแต่งกายที่วัยรุ่นมีค่านิยมตามแบบชาวต่างชาติ เช่นประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ซึ่งวัยรุ่นผู้หญิงก็จะแต่งกายแบบสายเดี่ยว ใส่กระโปรงสั้น กางเกงขาสั้น รองเท้าส้นสูง และตอนนี้ที่จะเห็นบ่อย ๆ คือการข้อมสัฟม์เป็นสีต่าง ๆ และการตัดผมตามแบบนักฟุตบอล ดารา และนักร้องชื่อดัง และอีกอย่างที่เราเห็นกันมากในทางโทรทัศน์คือ มีนักร้องชาวต่างชาติเข้ามาแสดงคอนเสิร์ตในประเทศไทยอย่างมากมาย ซึ่งค่านิยมนี้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงเงินทองของวัยรุ่นและของประชาชน ทำให้ประชาชนบางกลุ่มล้มค่านิยมของไทยแบบเก่า ๆ ไปแล้ว และทางด้านสินค้าจากต่างชาติที่เข้ามาในประเทศไทยมีมากมาย เช่น เหล้า เบียร์ เครื่องดื่มมีเนมาสินค้าแบรนด์เนมต่าง ๆ ที่สั่งเข้ามาในประเทศไทย และที่นิยมมากที่สุดคือ อาหารฟาสต์ฟู้ด เช่น ไก่เคเอฟซี แมคโดนัลด์ icos คริมสเวนเช่น เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์พวกนี้ ปีหนึ่ง ๆ ประชาชนภายในประเทศนิยมรับประทานกันมาก และมีราคาแพง ทำให้เงินไหลออกนอกประเทศจำนวนหลายหมื่นบาท และไทยต้องเสียดุลการค้าทุกปี ดังนั้นชาวไทยควรจะไม่นำค่านิยมจากต่างชาติเข้ามาอีก ควรจะแต่งกายแบบไทย สินค้าควรซื้อสินค้าไทย ซึ่งมีมากมายหลายชนิดให้เลือก ไม่ว่าจะเป็นผลไม้ต่าง ๆ อาหารไทย สินค้าพื้นบ้านของไทย และเมื่อคนไทยหันมานิยมของไทย ก็จะทำให้ประเทศมีความเจริญและจะทำให้มีเงินหมุนเวียนภายในประเทศมากขึ้น

## 2. บริบทระดับท้องถิ่น

การประเมินบริบทของหมู่บ้านไร่ จะประเมิน ได้ดังนี้

### 2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านไร่

ที่มาของชื่อบ้านไร่ คือ เมื่อในอดีต ชาวบ้านอาศัยอยู่ที่วังเตียน ตำบลมะเกลือเก่า อำเภอสูงเนิน (ปัจจุบัน) เพราะเกิดน้ำท่วมจึงได้อพยพ มาอยู่ที่บ้านไร่ (ปัจจุบัน) บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านจะเป็นที่เนินสูง เป็นโคกมีคลองล้อมรอบ เหมาะที่ทำการเกษตร ชาวบ้านจึงพากันทำไร่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะ ไร่อ้อย ไร่มันสำปะหลัง ชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงจึงพากันเรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านไร่” จนถึงปัจจุบัน

บ้านไร่เริ่มก่อตั้งได้ประมาณ 200 ปีมาแล้ว และคนกลุ่มแรกๆที่เริ่มเข้ามาก่อตั้ง คือ หลวงภักดี หลวงณรงค์ หลวงชาน และยายวาน

## 2.2 สภาพปัจจุบัน

### 1. ลักษณะประชากร

บ้านไร่มี 32 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากร 122 คน และกลุ่มอายุส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 18 – 50 ปี ดังจะแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน (คน)
1. เพศ	
- ชาย	56
- หญิง	66
2. อายุ	
1 วัน – 3 ปีเต็ม	2
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	5
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	9
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	5
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	7
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	56
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	15
60 ปี 1 วันขึ้นไป	23
3. การศึกษา	
3.1 สมาชิกไปศึกษานอกหมู่บ้าน	40
- ระดับประถมศึกษา	24
- ระดับมัธยมศึกษา	11
- สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา	5
3.2 สมาชิกที่อ่านหนังสือไม่ออก	7



## 2. แหล่งน้ำในหมู่บ้าน

ในบ้านไร่มีคลองน้ำอยู่ 1 แห่ง คือ ลำตะคอง ซึ่งสามารถใช้น้ำได้ตลอดทั้งปี ชาวบ้านในหมู่บ้านต้องใช้น้ำในคลองเพื่อการอุปโภค เพราะไม่มีน้ำประปาใช้ ลักษณะของคลองน้ำจะล้อมรอบหมู่บ้านเป็นรูปเกือบก้นหอย ทำให้ทุกครัวเรือนสะดวกต่อการนำน้ำมาใช้

## 3. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่บ้านถนนนาดี	ตำบลกุดน้อย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่บ้านโคกสูง	ตำบลมะเกลือเก่า
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านมะเกลือเก่า	ตำบลมะเกลือเก่า
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านมะเกลือใหม่	ตำบลมะเกลือใหม่

## 2.3 ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

รายได้ของบ้านไร่ ส่วนใหญ่จะมาจากกาการเกษตร ดังจะแสดงในตาราง 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงเศรษฐกิจของบ้านไร่

ด้านเศรษฐกิจ	จำนวน	ผลผลิตที่ได้ทั้งหมดบ้าน (บาท/ปี)
1. พื้นที่ทำการเกษตร	370.2 ไร่	-
- ที่นา	317 ไร่	-
- ที่สวน	53.2 ไร่	-
2. ผลผลิตที่ได้		
- ทำนา	123.9 เกวียน	-
- ทำสวน	15 ครอบครั้ว	583,000
- เลี้ยงสัตว์	15 ครอบครั้ว	90,000
3. รายได้ของประชาชน/ปี		
- 1,000 – 5,000 บาท	2 ครอบครั้ว	-
- 5,001 – 10,000 บาท	5 ครอบครั้ว	-
- 10,001 – 20,000 บาท	10 ครอบครั้ว	-
- 20,001 – 30,000 บาท	6 ครอบครั้ว	-
- 30,001 – 50,000 บาท	5 ครอบครั้ว	-
- 50,001 – 100,000 บาท	4 ครอบครั้ว	-
4. ชาวบ้านที่ไปทำงานต่าง ถิ่นแล้วส่งเงินเข้าหมู่บ้าน	12 ครอบครั้ว	893,600

#### 2.4 ด้านวัฒนธรรม

1. วัด บ้านไร่มีวัดอยู่ 1 แห่ง ชื่อว่า วัดบ้านไร่ มีพระ 3 รูป และมีพระอาจารย์ สุเทพ ญาณวโร เป็นเจ้าอาวาส
2. ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาไทยและภาษาโคราช
3. งานบุญหรือประเพณีต่าง ๆ ซึ่งได้สืบทอดกันมาดังนี้
 

เดือนมกราคม	ประเพณี	วันขึ้นปีใหม่
เดือนกุมภาพันธ์	ประเพณี	เทศน์มหาชาติ ทำบุญกลางบ้าน
เดือนเมษายน	ประเพณี	สงกรานต์

เดือนกรกฎาคม	ประเพณี	เข้าพรรษา
เดือนกันยายน	ประเพณี	ทำบุญข้าวสารท
เดือนตุลาคม	ประเพณี	ออกพรรษา
เดือนพฤศจิกายน	ประเพณี	ลอยกระทง
เดือนธันวาคม	ประเพณี	เรียกขวัญข้าว

## 2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ มีดังนี้

- ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ดังจะแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

เศรษฐกิจและอาชีพ	จำนวน (ครอบครัว)	ดอกเบี้ย (ร้อยละ) บาทต่อปี	รวมเงิน (ทั้งปี)
1. พื้นที่ทำกินที่เป็นของตนเอง			
- 1-5 ไร่	3	-	-
- 6-10 ไร่	5	-	-
- 11-12 ไร่	6	-	-
- 12-50 ไร่	1	-	-
- 50 ไร่ขึ้นไป	1	-	-
2. การประกอบอาชีพ			
- ทำนา			
- ทำสวน	15	-	-
- ค้าขาย	4	-	-
- รับจ้าง	3	-	-
- ข้าราชการ	9	-	-
3. การเป็นหนี้สินของรัฐ และนายทุนนอกระบบ	1	-	-
- สถาบันของรัฐ	16	9	1,400,000
- นายทุนนอกระบบ	1	60	60,000

2. การรวมกลุ่มต่าง ๆ ของบ้านไร่ จะแสดงในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แสดงการรวมกลุ่มต่าง ๆ ของบ้านไร่

กลุ่ม	ตั้งขึ้น พ.ศ.
1. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	2538
2. กลุ่มสงเคราะห์เพื่อพัฒนาหมู่บ้าน	2539
3. กลุ่มกองทุนปื๋ย	2542
4. กลุ่มเกษตรผู้ปลูกหอม	2544

3. การสาธารณูปโภค และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

1. รถยนต์	7	คัน
2. มอเตอร์ไซค์	19	เครื่อง
3. รถไถนาเดินตาม	7	คัน
4. ตู้เย็น	25	เครื่อง
5. พัดลม	61	เครื่อง
6. หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	34	เครื่อง
7. ทีวีสี	33	เครื่อง
8. ทีวีขาวดำ	5	เครื่อง
9. โทรศัพท์	2	เครื่อง
10. หอกระจายข่าว	1	แห่ง
11. มีไฟฟ้าใช้	32	ครัวเรือน
12. ภาชนะเก็บน้ำฝน	32	ครัวเรือน
13. ส้วมที่ถูกหลักสุขาภิบาล	32	ครัวเรือน

### ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านโดยภาพรวม สามารถประเมินได้ 2 ระบบ คือ

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ได้ผลการประเมินดังต่อไปนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์ และเปิดเวทีชาวบ้าน พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายของรัฐบาลโดยจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนกู้ยืมนำไปลงทุนตามประเภทของการประกอบอาชีพ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ มีคณะกรรมการในหมู่บ้านบริหารกันเองและกองทุนนี้เป็นกองทุนที่ดี เพราะได้เป็นเงินทุนให้ประชาชนได้กู้ยืม คิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าสถาบันการเงินของรัฐ และเงินหมุนในระบบ ค่อยไปในอนาคต อาจจะเป็นเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งตนเองได้

2) เงิน 1 ล้านบาท ได้รับการจัดสรรมาเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545 และได้แบ่งประเภทการกู้ยืม คือ กู้ยืมเพื่อไปประกอบอาชีพ การแปรรูป ลดรายจ่าย และกู้ฉุกเฉิน งวดแรกได้ปล่อยให้สมาชิกกู้ยืมเงินไป 27 ราย เป็นเงิน 700,000 บาท งวดที่ 2 ปล่อยกู้ไป 14 ราย เป็นเงิน 265,000 บาท รวมสมาชิกผู้กู้ 41 รายเป็นเงิน 965,000 บาท ปัจจุบันเหลือเงินในบัญชีธนาคาร 35,000 บาท

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน ในบ้านไร่มีคณะกรรมการ 9 คน ชาย 5 คน หญิง 4 คน ซึ่งจะมีประธานฯ รองประธานฯ เลขานุการ เหรัญญิก กรรมการฝ่ายสินเชื่อ กรรมการฝ่ายตรวจสอบ และกรรมการฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน มีหน้าที่ออกระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนร่วมกับชาวบ้านเพื่อนำไปเป็นหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุนต่อไป

4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน สมาชิกผู้กู้เงินยังไม่มีชำระคืน เพราะยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาคืนเงินกู้

5) ผู้สมัครขอกู้ ต้องเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการเมื่อคณะกรรมการอนุมัติ ต้องทำสัญญาเงินกู้พร้อมหลักประกันเงินกู้ ผู้กู้แต่ละรายกู้ได้ 20,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ถ้ารายใดกู้เกิน 20,000 บาท คณะกรรมการจะเรียกประชุมสมาชิกเพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด และต้องใช้หลักทรัพย์และบุคคลค้ำประกัน และต้องชำระเงินคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยภายใน 1 ปี

## 1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน โดยคณะกรรมการทุกคนได้มีการประชุมและพิจารณาคัดเลือกผู้กู้ร่วมกัน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกคือ ผู้กู้ต้องเขียนโครงการที่สามารถเป็นไปได้ทางการตลาด และคุ้มค่าต่อการลงทุน พิจารณาถึงอุปนิสัยและความสามารถของผู้กู้ที่จะชำระเงินคืน การมีบุคคลหรือทรัพย์สินค้ำประกัน เมื่อพิจารณาแล้วก็จะบอกให้ผู้กู้อบรมในภายหลัง

2) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะทำสวนผัก ผู้ที่กู้เงินกองทุนก็จะนำไปลงทุนทำสวนผักเพิ่ม บางรายนำไปลงทุนเลี้ยงสัตว์ ซึ่งศึกษาจากผู้ที่เคยมาก่อน และขอคำแนะนำหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอสีคิ้ว

3) การรับชำระหนี้ ในการชำระคืนเงิน จะกำหนดชำระคืนภายใน 1 ปี ทั้งต้นและดอกเบี้ย สมาชิกผู้กู้ต้องชำระคืนเงินครั้งแรกในเดือนเมษายน 2546 ซึ่งเป็นระยะเวลาการกู้ยืมเงินครบหนึ่งปีพอดี

4) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน สมุคบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม กรรมการที่รับผิดชอบทำบัญชีคือ เहरुฎิก มีความเข้าใจและทำบัญชีได้อยู่ 3 เล่มคือ บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และบัญชีคุมลูกหนี้รายตัว ส่วนบัญชี 6 เล่ม ยังไม่ค่อยเข้าใจมากนักเพราะไม่ได้ทำเป็นประจำ และการบันทึกบัญชีของกองทุนยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบและจากหลายสถาบัน

5) การช่วยหาตลาด การหาตลาดของผู้ที่ทำสวนผัก จะมีแม่ค้าในหมู่บ้านรับผักไปขายที่ตลาดเป็นประจำ บางครั้งก็จะมีแม่ค้านอกหมู่บ้านมารับไปขาย ตลาดที่นำผักไปขายคือ ตลาดสูงเนิน และตลาดสีบัว

6) บทบาทของนักศึกษา นักศึกษาเข้าไปประจำหมู่บ้าน มีหน้าที่ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านของบ้านไร่ ส่งเสริมกองทุนให้มีประสิทธิภาพ พร้อมกับการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะส่งเสริมผู้กู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

#### 1) ผลโดยตรง (Immediate Result)

1.1 จำนวนผู้กู้ ผู้กู้เงินกองทุนมีทั้งหมด 41 คน ซึ่งในงวดแรกมีผู้กู้ 37 ราย และงวดที่สองมีผู้กู้ 14 คน

1.2 ยอดเงินให้กู้ เงินกองทุนที่ให้กู้ไปแล้วจำนวน 965,000 บาท โดยงวดแรกปล่อยกู้ 700,000 บาท งวดที่สองปล่อยกู้ 265,000 บาท

#### 2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

2.1 จำนวนผู้ที่ได้ ผู้ที่ขึ้นกู้เงินกองทุน คณะกรรมการจะอนุมัติเงินกู้ทุกคน เพราะบ้านไร่มีจำนวนประชากรน้อย จึงรู้จักอุปนิสัยกันดี แต่คณะกรรมการจะพิจารณาจำนวนเงินที่ขอกู้ให้เหมาะสมกับโครงการที่ขึ้นกู้ของแต่ละบุคคล

2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน ปัจจุบันเงินสะสมของหมู่บ้านมีจำนวน 6,000 บาท

2.3 การขยายกิจการของผู้กู้ ผู้ที่กู้เงินไปทำสวนผัก นำไปขยายแปลงผักและซื้อเมล็ดพันธุ์เพิ่ม ส่วนผู้ที่กู้ไปค้าขาย นำไปซื้อสินค้าเข้าร้านเพิ่ม และนำผักไปขายได้หลายชนิดขึ้น



### 3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง บ้านไร่เป็นหมู่บ้านเล็กจึงมีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงทำให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง และยังมีกองทุนหมู่บ้านเข้ามาช่วยเหลือ ชาวบ้านจึงร่วมแรงร่วมใจช่วยกันบริหารจัดการกองทุนให้ดีขึ้น เพื่อให้หมู่บ้านมีศักยภาพ ความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเป็นระดับผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ มากกว่าชาวบ้านในหมู่บ้าน เพราะทางหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่น ๆ จะมีการนัดการประชุมบ่อยครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การปรึกษาหารือ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด ตลาดส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตอำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะเป็นทั้งตลาดที่ซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว เมล็ดพันธุ์ผักต่าง ๆ และเป็นแหล่งจำหน่ายผลผลิตของหมู่บ้าน

3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ เงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทได้จัดสรรให้ชาวบ้านได้กู้ยืมเพื่อนำไปประกอบอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น คณะกรรมการในหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการกันเอง โดยทำให้มีจำนวนเงินเพิ่มขึ้นกว่าเงินที่รัฐจัดสรรให้ และบริหารให้เกิดประโยชน์และยุติธรรมมากที่สุด เมื่อมีการจัดการบริหารที่ดี เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น ก็จะทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้

## 2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละรายพบว่า

1) ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว ผู้กู้มีการศึกษาอยู่ในระดับ ป.4 ป.6 ม.3 และม.6 มีความสามารถและชำนาญในเรื่องการทำสวนผักมาก เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนผักและทำมานานแล้ว

2) ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ ทรัพย์สินของผู้กู้ที่มีอยู่จะเป็นพื้นที่ทำกิน ได้แก่ พื้นที่นา ที่ไร่ ซึ่งมีตั้งแต่ 5 ไร่ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 50 ไร่ และพื้นที่ที่อยู่อาศัย ผู้กู้บางรายก็จะมีรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ และรถไถนาเดินตาม

3) หนี้สินธนาคารของผู้กู้ หนี้สินของผู้กู้ส่วนใหญ่จะเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ซึ่งรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 1,400,000 บาท โดยคิดดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 9 บาท/ปี

4) หนี้สินนอกระบบ ผู้กู้ที่เป็นหนี้สินนอกระบบมี 1 ราย จำนวน 60,000 บาท โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 บาท/เดือน

5) อาชีพหลักของผู้กู้ ผู้กู้เงินกองทุนทั้งหมดประกอบอาชีพการเกษตรคือทำนาทำสวนผัก

6) รายได้ครอบครัว รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการทำสวนผัก ได้แก่ ผักชี ถีนฉ่าย ต้นหอม และการทำนา

7) ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ ผู้กู้ส่วนใหญ่นำไปลงทุนทำสวนผักซึ่งเป็นอาชีพที่ทำกันทั้งหมู่บ้านและทำมาเป็นเวลานานแล้ว จึงมีประสบการณ์และความชำนาญมาก

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

1) เงินที่กู้มาได้ นำไปลงทุนในการทำสวนผัก ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์

2) เงินอื่น ๆ เงินที่ผู้กู้ได้กู้ยืมจากกองทุนไปลงทุนไม่พอ ก็ต้องหาเงินจากส่วนอื่นมาช่วยเหลือ ได้แก่ เงินส่วนตัว หรือเงินกู้ยืมจากนายทุนนอกระบบหรือเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.)

3) สถานที่และวัตถุดิบ แปลงที่ขกร่องปลูกผักก็จะทำอยู่ในพื้นที่นาของตนเอง บางรายที่ปลูกผักมากก็ต้องเช่าพื้นที่ปลูกผักเพิ่ม โดยจะเช่าของคนในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียงและเมล็ดพันธุ์ผักผู้กู้จะซื้อจากตลาดสี่กั๊ก หรือตลาดสูงเนิน บางรายจะใช้พันธุ์ผักของตนที่เหลือไว้เป็นพันธุ์ต่อ เพื่อนำไปปลูกครั้งต่อไป

4) เทคนิควิธีทำงาน ในการรดน้ำผักแต่ก่อนต้องใช้แรงงานคนตักน้ำรด โดยใช้บัวรดน้ำซึ่งต้องใช้เวลานาน แต่ปัจจุบันจะใช้เครื่องสูบน้ำโดยต่อสายยางฉีดรดน้ำผักแทน ซึ่งทำให้ประหยัดเวลามากขึ้น

5) กำลังทำงาน คนงานที่ใช้ในการทำสวนผัก จะเป็นสมาชิกในครอบครัวและการจ้างคนงานในหมู่บ้านเอง

6) นักศึกษาผ่านงาน การที่นักศึกษาจะผ่านงานได้ ต้องเข้าไปศึกษา เก็บข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน พร้อมกับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาของรัฐที่กำหนด และทำรายงานในรูปแบบของ “สารนิพนธ์” ให้กับรัฐบาล

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

1) การทำกิจการถูกวิธี ผู้กู้ได้มีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการมาเป็นเวลานาน และได้ทำมาตลอดจนถึงปัจจุบัน และได้มีเทคนิควิธีทำในบางขั้นตอนให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

2) การหาตลาดที่ดี ตลาดส่งผลผลิตที่ดี ควรมีการประกันราคาสินค้า เพื่อให้ชาวสวนไม่ขาดทุน และสินค้าต้องมีคุณภาพ

3) การหาวัตถุดิบที่ดี วัตถุดิบที่ดีควรมีการรับรองคุณภาพ ไม่มีการปนเปื้อนของของเสีย

4) การทำบัญชี ผู้ที่มีการทำบัญชีไว้แบบง่าย คือ มีบัญชีรายรับ – รายจ่าย เพื่อให้ทราบถึงจำนวนเงินในการลงทุนแต่ละครั้ง

5) การวิเคราะห์ประเมิน ผู้ที่กู้เงินไปลงทุนได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้เขียนโครงการกู้ยืมเงินจริง เพราะมีหลักฐานการลงทุน มีผลผลิตที่นำไปขายได้เป็นเงินแล้ว เช่น การทำสวนผัก ถ้าไรที่ได้จากการขายผลผลิต จะได้ 2,000 บาท/ไร่ และ 1 ปี สามารถทำได้ 3 ครั้ง และผู้กู้แต่ละรายทำไม่ต่ำกว่า 3 ไร่ ผู้กู้ที่เลี้ยงวัว เลี้ยงประมาณ 8 – 9 เดือนก็สามารถขายได้ ถ้าไรที่ได้ประมาณ 1 เท่าของราคาซื้อวัว ผู้กู้ที่ค้าขาย ถ้าไรที่ขายได้ในแต่ละวันไม่ต่ำกว่า 500 บาท และตอนนี้ยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงิน (ระยะเวลาคืนเงินคือเดือนเมษายน 2546) แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงระยะเวลาคืนเงินแล้ว คาดว่าผู้กู้จะมีเงินชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยแก่คณะกรรมการ

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

#### 1. ผลโดยตรง (Immediate Result) มีดังนี้

1.1 รายได้เป็นเงิน การทำสวนผัก 1 ปี จะทำได้ 3 ครั้ง ผลผลิตที่ได้แต่ละครั้งเมื่อคิดเป็นกำไรจะได้ประมาณ 2,000 บาท/ไร่ กลุ่มค้าขายจะมีรายได้ทุกวัน จะได้กำไรไม่ต่ำกว่า 500 บาท/วัน

1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ ผู้กู้เงินไปลงทุนทำสวนผัก เช่น ผักชี ต้นกล้วย ต้นหอม เมื่อถึงระยะเวลา 4 เดือน ก็เก็บเกี่ยวไปขายได้ เพื่อนำเงินไปลงทุนต่อและเก็บหอม

#### 2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

ผู้กู้ได้ขยายกิจการ เมื่อมีเงินกู้ยืมไปลงทุน ผู้กู้จึงได้เพิ่มจำนวนไร่และแปลงผักมากกว่าเดิม เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้นและมีรายได้เพิ่มขึ้น

#### 3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) มีดังนี้

3.1 ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง เมื่อนำเงินไปลงทุนมีผลผลิต มีรายได้ ก็นำเงินส่วนหนึ่งมาลงทุนต่อในครั้งต่อไป และเงินอีกส่วนหนึ่งนำมาใช้สอยหรือเก็บหอมเพื่อเป็นทุนสะสมต่อไป

3.2 ผู้กู้มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน ถ้าผู้กู้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ รายได้ดี และมีเงินออม คาดว่าในอนาคตกิจการของผู้กู้ต้องมีความเข้มแข็งและมั่นคง

3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีส่วนช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเกิดการลงทุนดีมาก แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนที่ไม่ทำงานต่างจังหวัดกลับคืนสู่ท้องถิ่นเลย เพราะบางคนทำงานในโรงงานได้เงินดี และบางคนได้งานที่มั่นคง จึงได้ตั้งรกรากอยู่ที่นั่นเลย เหตุนี้จึงให้ไม่กลับคืนสู่ท้องถิ่น

3.4 นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ จากการที่ได้เข้าไปศึกษาข้อมูลหมู่บ้าน ทำให้รู้ถึงวิธีการทำสวนผัก เช่น ผักชี ต้นหอม ของชาวบ้าน ทั้งเรื่องการปลูก การดูแลรักษา ระยะเวลาเก็บเกี่ยว ตลาดที่ส่งผลผลิต รวมไปถึงการจัดตั้งกลุ่มของผู้ที่ทำสวนผักคือ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอม

### ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้อาชีพเกษตรกรและค้าขายในหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

#### 1. อาชีพเกษตรกร สามารถแบ่งได้เป็น

1.1 ทำสวนผัก ในการปลูกผัก 1 ปี สามารถปลูกได้ 3 ครั้ง และแต่ละครั้งสามารถทำกำไรได้ 2,000 บาท/ไร่ และผู้ดูแลรายก็ทำสวนผักไม่ต่ำกว่า 3 ไร่ ดังนั้น ผู้รู้เงินลงทุนทำสวนผักจึงมีความสามารถในการชำระเงินกู้ได้

1.2 เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัวเนื้อ ผู้รู้ได้ซื้อวัวมาช่วงอายุ 2 – 3 เดือนในราคาประมาณ 8,000 – 10,000 บาทและเลี้ยงต่อไปอีกประมาณ 8 – 9 เดือนก็สามารถนำไปขายได้ ราคาวัวที่ขายได้ประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อมา ดังนั้น ผู้รู้เงินลงทุนเลี้ยงวัว จึงมีความสามารถชำระเงินกู้ได้

2. อาชีพค้าขาย มีทั้งขายของชำ และอาหารสด เงินที่กู้ไปก็นำไปซื้อสินค้ามาขายที่ร้านเพิ่มขึ้นและซื้อผักไปขายที่ตลาดหลายชนิดขึ้น ราคาผักที่ขายได้ประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อมา ถ้าวันไหนขายหมดก็ได้กำไรมาแต่ถ้าวันไหนขายไม่หมด ก็ได้กำไรน้อย และผักที่เหลือก็สามารถนำไปขายในวันต่อไปได้ ดังนั้น ภายใน 1 ปี ผู้รู้จึงมีความสามารถในการชำระเงินคืนกองทุนได้

ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่หมู่บ้านมาก ทั้งเป็นแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และผลที่ได้อีกทางหนึ่งคือ ได้สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างรัฐบาล หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ชุมชนและนักศึกษา ซึ่งบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลคือ การมีนโยบายที่กระตุ้นเศรษฐกิจ โดยมีโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป้าหมายของโครงการคือ ชุมชน และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป้าหมายของโครงการคือ บัณฑิตที่ว่างงาน หน่วยงานราชการ ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ความรู้ ความเข้าใจให้กับชุมชนในเรื่องของการบริหารจัดการกองทุนให้ดีขึ้น ประสานงานระหว่างหมู่บ้านกับนักศึกษา ให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน สถาบันการศึกษา มีหน้าที่ให้ความรู้โดยใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ ชุมชนได้มีเครือข่าย การเรียนรู้เพิ่มขึ้น ทั้งในชุมชน

ใกล้เคียงและชุมชนอื่น ๆ นักศึกษา มีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน ในสถาบันการศึกษา และศึกษาในชุมชน ที่ตนปฏิบัติงานอยู่ เพื่อได้เรียนรู้ประสบการณ์ในชุมชน และที่สำคัญคือ ให้บัณฑิตที่ทำงานได้มี งานทำ เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับชุมชนอีกทางหนึ่ง

### สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการของบ้านไร่ หมู่ที่ 7 ตำบลมิตรภาพ อำเภอ สีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังนี้

#### 1. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน พบว่า

1.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการดำเนินงานกองทุน ได้แก่ สมาชิกบางคนไม่เข้าใจระเบียบ กองทุน เช่น การเขียนโครงการกู้เงิน ข้อตกลงการอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการ ไม่มีสถานที่ ทำงานกลางของคณะกรรมการ ค่าตอบแทนในการบริหารงานไม่คุ้มค่า และการคมนาคมไม่ สะดวก ถนนยังเป็นลูกรัง

1.2 ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานกองทุน ชาวบ้านมีความสนใจและให้ความร่วมมือใน การสมัครเป็นสมาชิก การกู้ยืมเงิน เพื่อนำไปประกอบอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีแหล่งน้ำที่อุดม สมบูรณ์ ทำให้เกิดการกระตุ้นในการลงทุน การมีกลุ่มต่าง ๆ มาก่อน แสดงให้เห็นถึงการมีประสพ การณ์ในการบริหารจัดการและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี ระบบเครือข่าย ในหมู่บ้านส่วนมากจะ เป็นญาติกัน ซึ่งง่ายต่อการบริหารจัดการ มีผู้นำดี ช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดความสามัคคี หมู่บ้าน มีขนาดเล็กจึงบริหารจัดการได้ง่าย มีแหล่งจำหน่ายผลผลิตที่ใกล้หมู่บ้าน เป็นการช่วยลดค่าใช้จ่าย ในการขนส่ง และหน่วยงานราชการช่วยเหลือในด้านข้อมูลข่าวสาร และให้คำแนะนำเกี่ยวกับกอง ทุนหมู่บ้าน

#### 2. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนากองทุน สามารถแบ่งได้เป็น

2.1 คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้บริหารกองทุนให้บรรลุเป้าหมาย

2.2 การมีวัฒนธรรม ประเพณี เป็นสิ่งรวมจิตใจและรวมคนสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

2.3 ขบวนการประชาสังคม สิ่งที่จะช่วยพลิกฟื้นความอุดมสมบูรณ์ให้ดีขึ้นและรวมชุมชนให้ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2.4 ความสามัคคีของชาวบ้านที่ร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.5 ความซื่อสัตย์ของชุมชน

2.6 ผู้นำที่มีความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ในการปกครองชาวบ้าน

2.7 ประชากรในหมู่บ้านที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วม แก้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในความสำเร็จ



2.8 การปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ความร่วมมือกันจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน พบว่า กองทุนบ้านไร่ได้มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีระเบียบข้อบังคับกองทุนเป็นแนวทางในการดำเนินงาน คณะกรรมการมีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน สมาชิกกองทุนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และสมาชิกผู้กู้เงินได้นำไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มรายได้นั้น ได้นำไปลงทุนอย่างต่อเนื่อง และมีเงินเหลือเก็บออม มีเงินจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และชาวบ้านยังได้มีการตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มเกษตรผู้ปลูกหอม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสงเคราะห์พัฒนาหมู่บ้านและกลุ่มกองทุนนุ้ย ซึ่งกลุ่มเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการมาก่อน และยังมีเครือข่ายการเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียง สมาชิกในหมู่บ้าน มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและยังได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือกันพัฒนาชุมชนของตนเองเสมอ สิ่งเหล่านี้ จะส่งผลให้หมู่บ้านมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้





## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของกองทุนบ้านไร่ หมู่ที่ 7 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

#### สรุปผล

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน มีรายละเอียดดังนี้

##### 1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน การศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนา และประสิทธิภาพ การบริหารจัดการกองทุนเงินล้านของบ้านไร่

##### 2. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการศึกษากองทุนบ้านไร่ ได้มีวิธีดำเนินการดังนี้

##### 2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ จะได้จากการสำรวจ ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยการสัมภาษณ์ และแบบเก็บข้อมูลบร.1 – บร.12 จากจำนวน 32 ครัวเรือน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ จากส่วนราชการ และที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ

##### 2.2 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ที่สามารถหาค่าออกมาเป็นตัวเลขได้ ได้แก่ การใช้ระดับข้อมูลช่วงอัตรา ซึ่งจะใช้สถิติ การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ร้อยละ เป็นต้น

2. วิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดเห็น โดยใช้อัตราส่วนร้อยละ และ CIPP Model เป็นหลักในการวิเคราะห์

##### 3. ผลการดำเนินการ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ ได้ผลการประเมินดังนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ถูกพบว่า นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นนโยบายที่จัดสรรเงินอุดหนุนแก่ประชาชนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน โดยบ้านไร่ได้รับการจัดสรรมาเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545 และมีคณะกรรมการบริหารจัดการกันเอง ผู้ที่ขอกู้เงินต้องเป็นสมาชิกกองทุนและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการ โดยวงเงินกู้ 20,000 บาทแต่ไม่เกิน 50,000 บาท และต้องทำสัญญาและหลักประกันเงินกู้ ในการชำระคืนเงินต้องคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยภายใน 1 ปี

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ถูกพบว่า การคัดเลือกผู้กู้ คณะกรรมการทุกคนต้องประชุม พิจารณาร่วมกัน โดยดูจากโครงการที่สามารถเป็นไปได้ทางการตลาด อุปนิสัย และความสามารถในการชำระเงินคืนของผู้กู้ ผู้กู้ที่ยืมเงินไปลงทุนส่วนใหญ่จะนำไปประกอบอาชีพทำสวนผัก บางรายนำไปเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องมาก่อนและขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ ตลาดส่งผลผลิตจะมีตลาดสี่กั๊ก และตลาดสูงเนิน ในการทำบัญชี เสร็จถูกต้องเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งสมุดบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม แต่กรรมการมีความเข้าใจและทำบัญชีได้ 3 เล่มคือ บัญชีรายรับ บัญชีรายจ่าย และบัญชีคุมลูกหนี้รายตัว ส่วนอีก 6 เล่มยังไม่เข้าใจ เพราะไม่ได้ทำเป็นประจำ และการบันทึกบัญชีของกองทุน ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบและจากหลายสถาบัน และนักศึกษาที่ประจำหมู่บ้านมีหน้าที่ศึกษาหาข้อมูล เรียนรู้ประสบการณ์ของชาวบ้าน และส่งเสริมกองทุนให้มีประสิทธิภาพ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ถูก แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ปัจจุบันมีผู้กู้ทั้งหมด 41 ราย เป็นเงิน 965,000 บาทโดยงวดแรกปล่อยกู้ 27 ราย เป็นเงิน 700,000 บาท งวดที่สองปล่อยกู้ไป 14 ราย เป็นเงิน 265,000 บาท

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ผู้ที่ยืมกู้เงินกองทุน คณะกรรมการจะอนุมัติทุกคน แต่จะพิจารณาจำนวนเงินที่ขอกู้ให้เหมาะสมกับโครงการ และผู้กู้ที่ทำสวนผักจะนำเงินไปขยายแปลงผักและซื้อเมล็ดพันธุ์เพิ่ม ส่วนผู้กู้ที่ค้าขายจะนำไปซื้อสินค้าเข้าร้านเพิ่มขึ้น

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีผลทำให้บ้านไร่มิตรีข่ายการเรียนรู้เพิ่มขึ้น มีเครือข่ายการตลาดมากขึ้น กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง เพราะชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันบริหารจัดการกองทุนให้ดี ให้

เกิดประโยชน์มากที่สุดและช่วยกันทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น ก็อาจทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้

## 2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย ได้ผลการประเมินดังนี้

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย พบว่า อาชีพหลักของผู้ดูแลคือ การทำนา ทำสวนผัก รายได้ของครอบครัวมาจากการทำสวนผัก การศึกษาอยู่ในระดับ ป.4 – ม.6 มีประสบการณ์ในการดำเนินงานมาก เพราะทำมานาน จึงมีความชำนาญ ทรัพย์สินของผู้ดูแล ก็มีพื้นที่นา ตั้งแต่ 5 ไร่ขึ้นไปแต่ไม่เกิน 50 ไร่ และพื้นที่ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะเป็นหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ซึ่งรวมเป็นเงิน 1,400,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 9 บาท/ปี และมี 1 รายเป็นหนี้รายทุนนอกระบบ เป็นเงิน 60,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 5 บาท/เดือน

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย พบว่า เงินที่กู้ยืม นำไปลงทุนทำสวนผัก ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์ ถ้าเงินไม่พอก็จะใช้เงินส่วนตัวหรือกู้ยืมรายทุนนอกระบบมาเพิ่ม พื้นที่ปลูกผักจะใช้พื้นที่นาก่อแปลงผัก ในการรดน้ำผักแต่ก่อนใช้คนตักน้ำมารด ซึ่งใช้เวลานาน แต่ปัจจุบันใช้เครื่องสูบน้ำ โดยต่อสายยางฉีดน้ำแทน ซึ่งทำให้ประหยัดเวลามากขึ้น

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย พบว่า ผู้ที่กู้เงินไปลงทุนได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์จริง เพราะมีผลผลิตที่นำไปขายได้เงินมาแล้ว เช่น การทำสวนผัก ถ้าไร่ที่ได้จากการขายผลผลิต จะได้ 2,000 บาท/ไร่ และ 1 ปี สามารถทำได้ 3 ครั้ง และผู้ดูแลรายทำไม่ต่ำกว่า 3 ไร่ ผู้ดูแลเลี้ยงวัว เลี้ยงประมาณ 8 – 9 เดือนก็สามารถขายได้ ถ้าไร่ที่ได้ประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อมา ผู้ดูแลที่ค้าขาย ถ้าไร่ที่ขายได้ในแต่ละวัน ไม่ต่ำกว่า 500 บาท และตอนนี้ยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาคืนเงิน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงเวลาคืนเงินกู้ คาดว่าผู้ดูแลจะมีเงินชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยแก่คณะกรรมการ

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) พบว่า รายได้ของผู้ดูแลที่ทำสวนผักจะได้จากการนำผลผลิตไปขาย ถ้าไร่ได้ 2,000 บาท/ไร่ กลุ่มค้าขาย จะมีรายได้ทุกวัน ถ้าไร่ไม่ต่ำกว่า 500 บาท/วัน

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) พบว่า ผู้ดูแลได้มีการขยายกิจการโดยเพิ่มจำนวนไร่และแปลงผักมากกว่าเดิม เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น และผู้ค้าขายได้นำไปซื้อสินค้าเข้าร้าน เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) พบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีส่วนกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดการลงทุนดีมาก แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนที่ไม่ไปทำงานต่างจังหวัดก็ ได้ไปซื้อที่ดินเลย เพราะบางคนมีงานทำที่มั่นคง แต่อย่างไรก็ตามผู้กู้เงินไปลงทุนก็สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น มีเงินออม คาดว่าในอนาคต ผู้กู้สามารถพึ่งตนเองได้และกิจการมีความเข้มแข็งขึ้น

### อภิปรายผล

จากผลการประเมินกองทุนหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

#### 1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านไว้ ได้แก่

##### 1.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน พบว่า

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรค เกิดจากสมาชิกบางคนไม่เข้าใจระเบียบกองทุน ไม่มีสถานที่ทำงานกลางของคณะกรรมการ ค่าตอบแทนในการบริหารงานไม่คุ้มค่า เพราะให้ 20% ของการบริหารจัดการ และการคมนาคมไม่สะดวก เนื่องจากถนนยังเป็นทางลูกรัง จึงเป็นอุปสรรคต่อการนำสินค้าจากชุมชนไปขายยังตลาด

ปัจจัยที่สนับสนุน ชาวบ้านให้ความสนใจและร่วมมือในการสมัครเป็นสมาชิก การกู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพ มีผู้นำดี กระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดความสามัคคี ในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มต่าง ๆ มาก่อน แสดงให้เห็นถึงการมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี เพราะเนื่องจากอยู่ร่วมกันแบบระบบเครือญาติ ซึ่งง่ายต่อการบริหารจัดการ มีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้เกิดการกระตุ้นในการลงทุน มีตลาดจำหน่ายผลผลิตที่ใกล้หมู่บ้าน คือที่ตลาดอำเภอสูงเนินและที่ตลาดอำเภอศีขร์ เป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง หมู่บ้านมีขนาดเล็ก จึงบริหารจัดการได้ง่าย และหน่วยงานราชการช่วยเหลือในด้านข้อมูลข่าวสาร และให้คำแนะนำเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

1.2 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนากองทุน คนในหมู่บ้านไว้ มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีผู้นำที่ดี มีความยุติธรรม คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้บริหารกองทุนให้บรรลุเป้าหมาย ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุก ๆ ด้านตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาและควรมีส่วนร่วมในความสำเร็จ มีการปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ทั้งหน่วยงานราชการ เอกชน และประชาชน จึงทำให้กองทุนบ้านไว้มีการพัฒนาและเข้มแข็งขึ้น

1.3 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน กองทุนบ้านไว้ได้มีการบริหารจัดการอย่างมีระบบ มีระเบียบข้อบังคับกองทุนเป็นแนวทางในการดำเนินงานมีคณะกรรมการที่แบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการมาสมัครเป็นสมาชิกกองทุนอย่างดี และได้เขียนโครงการ

ขอู้เงิน คณะกรรมการมีการร่วมประชุม เพื่อทำการคัดเลือกผู้กู้และการอนุมัติเงินกองทุน และมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน สมาชิกให้ความร่วมมือและได้มีการตั้งกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มส่งเสริมหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรผู้ปลูกหอม และกลุ่มกองทุนปฎิ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการมีประสพการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนมาก่อน และยังได้มีการมีเครือข่ายการเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียง สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และยังได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือกันพัฒนาหมู่บ้านของตนเองเสมอถึงเหล่านี้จะส่งผลให้หมู่บ้านมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานในเรื่องต่าง ๆ มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

## 2. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

2.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินคืนกองทุนทั้งต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตขึ้นได้

2.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินการสามารถปลดภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าในอดีต ก่อนมีเงินกองทุนเข้ามา

2.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) วิถีชีวิตคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นและอยู่ร่วมกันแบบมีความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชน

## ข้อเสนอแนะ

จากการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการเรียกประชุมสมาชิกผู้กู้เป็นระยะ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความก้าวหน้าของกิจการที่ลงทุนไป โดยการใช้ประชาคมชาวบ้านตรวจสอบกันเอง

2. ควรให้ผู้กู้เงินกองทุนที่นำไปลงทุนทำการเกษตร ใช้วิธีการทำเกษตรแบบธรรมชาติ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน เพราะปัจจุบันมีการใช้ปุ๋ย ใช้สารเคมีกันมาก อาจทำให้มีการปนเปื้อนลงในแหล่งน้ำ

3. เนื่องจากระยะเวลาการศึกษาวิจัยนี้ จึงไม่สามารถสรุปผลของการบริหารจัดการกองทุนได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากการบันทึกบัญชีของกองทุนยังไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะมีรูปแบบบัญชีหลายรูปแบบและจากหลายสถาบัน



## บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา.

ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. ชุดวิชาการวิจัย. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงอุตสาหกรรม,กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2545. นโยบายและกลยุทธ์การส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs). [www.sme.Thai.net](http://www.sme.Thai.net).

กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. ชุดวิชาสารนิพนธ์. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงานสำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2544. รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2544 และแนวโน้มปี 2545. [www.bot.or.th](http://www.bot.or.th).

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

วราพร รัชชศิริ. 2543. การเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านมะเกลือ หมู่ที่6 ตำบลพะวงาด อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา.



### บรรณานุกรม (ต่อ)

ตีพิมพ์ เศรษฐกิจ. (31 กรกฎาคม 2545). เศรษฐกิจ. มติชนรายวัน : 6.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. การประชุมเชิงปฏิบัติการ ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน. : [www.nesdb.go.th](http://www.nesdb.go.th).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. รายงานผลการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2543. [www.nesdb.go.th](http://www.nesdb.go.th).

